

Logos, Dilde Çözumsuz Bir Çelişki Midir?*

Jean-Claude COQUET

Dilbilim tarihinde “nesneye odaklanma” geleneği vardır. Direngen, görünüşe bakılırsa da kaçınılmaz bir gelenektir bu. Hem dil bilimlerinde hem dil felsefesinde karşımıza çıkan ve onları aşma hırısında olan bu geleneğin kalıcı olmak hususunda her türlü şansı bulunmaktadır; bilimsel alanın çekim ve indirgeme gücü işte bu kadar büyüktür. Dilbilimin karşı karşıya olduğu tehlikenin ne olduğunu açıkça görüyoruz (görüyoruz herhalde...).

Bu olgu on yıllardan beri kabullenilmiştir. Neden anlamsal dizge ve “iletişim olgusu” toplumsal bir bilim olan ruhbilimin, daha genel olarak da sinirbilimlerinin, sesbilgisi ve sesbilimin, fiziksel bir bilim olan akustik biliminin, biçimbilim ve tümcebilimin, bir matematik bilimi olan hesaplamalı mantığın içine dâhil edilmelerine izin vermesinler ki? Nanobiyoteknolojiler, bilgisayar bilimi ve bilişsel bilimler arasında bağlantı kurulmuşken (burada *small bang*- küçük patlamadan beri *NBIC*¹ olarak tanınmış gruba görüyoruz), dil olgularını daha yakından betimlemek ve açıklamak için, kısacası Benveniste’in araştırmalarında ele aldığı *Sorunlar*²’ı çözümlmek için bize bundan başka ne gerekir, hangi ilave araca gereksinim duyabiliriz?

Bir an için modern dilbilimin, yani XIX. yüzyıl sonu dilbiliminin, “nesneye odaklanan” ön gerçeklerine dönelim. Guillaume’un aslında çok karmaşık olan yapıtının bazı nitelikleri bizi buna davet eder. Yalnızca şu konferans başlığına bir bakalım: “Bir Dilbilgisi Dizgesi Nasıl Oluşur?”² Eylemin çift adillı biçimi³ ve “nasıl” ögesinin seçilmiş olması bunu açıkça belirtir. “Dizgenin” üreticisi olan “az sayıdaki düşünce devinimlerini” kayda geçirmek ve çözümlmek söz konusudur. Karşı karşıya kaldığımız şey H. Bonnard tarafından kısaca “bilinçsiz bir düşünce devinimi” (1969: 27) olarak belirlenir. Yetmişli yıllara kadar dilbilimde kural olarak kabullenilmiş içkinlik ilkesine göre, olgular işte

---

Geliş Tarihi: 03.06.2022

Kabul Tarihi: 24.06.2022

* Çeviren: Sündüz ÖZTÜRK KASAR. Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü (İstanbul, Türkiye), e-posta: sunduz@yildiz.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9642-7073.

Bu makalenin ilk yayımına ait bilgiler şöyledir:

Jean-Claude COQUET, « Le logos, une aporie linguistique ? », Cahiers de praxématique [Online], 51 | 2008, Online since 01 January 2013, connection on 14 March 2022. URL : <http://journals.openedition.org/praxematique/1063>;

DOI : 10.4000/praxematique.1063.

¹ Nanobiyoteknolojiler, bilgisayar bilimi ve bilişsel bilimler.

² G. GUILLAUME, 1939.

³ Fransızca “eylemin çift adillı biçimi” olarak adlandırılan bu yapı Türkçede iki farklı çatıya denk düşer: Yukarıda söz konusu olan örnekte Türkçede eylemin dönüşlü çatısıyla aktarılır ve eylemin bildirdiği iş ya da oluşun özneye döndüğünü bildirir. Farklı kullanımlarda ise, Türkçede eylemin işteş çatısıyla karşılanır ve bir eylemin birden çok özne tarafından karşılıklı, ortaklaşa yapıldığını belirtir. (Çevirenin notu)

böyle mekanik olarak gerçekleşir, dil “dizge”si böyle oluşur. Ayrıca, Guillaume, anlamsal alanı dışarda tutmak koşuluyla, şunu da belirtir: “dilde biçimsel açıdan düşüncenin kendiliğinden kavranmasını sağlayan dizgesel işlemler” vardır yalnızca. “Başka hiçbir şey değil. Bu işlemlerin de *mekanik* bir yanı vardır⁴”. İşte o dönemin anahtar sözcüklerinden biri. Bu hususta, Guillaume, Saussure’ün öğretilerine sadıktı⁵: “dil” bir dizgedir; öğeleri birleştiren bir dizgedir, sözcükleri değil:

Ardışık öğelerin işleyişinden oluşan bu düzenek [dil düzeneği, dil mekanizması]⁶ bir makinenin işleyişini andırır: Makinenin parçaları tek boyutta yer almakla birlikte etkileşim içindedir. (Saussure, 1976: 121)

R.-L. Wagner 1948’de bize şunu söylüyordu: eğer Guillaume’un desteklediği “çalışma varsayımı”nın “zihnin kendisinin nasıl düşündüğüne bakış tarzı” olarak tanımlandığını kabul edersek, *Langages* dergisi “yapısalcılarının” duyduğu çekincelere karşın, dil incelemelerinin standardı içinde kalırız; bu yapısalcılar altmışlı yıllarda “dilbilimi⁷”ni oluşturmaya katkı sağlama görevini edinmişlerdi. Aşkın üçüncül bir eyleyenle özdeşleştirilmiş “düşünce” dilin biçimsel yapısını düzenlemektedir. R. Jakobson’un söylediğine göre bu ders en azından XVIII. yüzyıla aittir. *Kazan Dilbilim Okulu* (Baudouin de Courtenay, Nicolas Kruszewski...) XIX. yüzyılın sonunda Fransız Ansiklopedicilerine atıf yaparak bir bilimin, dil mekanizmasını incelemek istiyorsa, “gerçekten içkin” olması gerektiğini ön gerçek olarak ortaya koyarlar (Jakobson, 1973: 189-190). Özellikle XX. Yüzyılın ikinci yarısında yapısal dilbilimin verdiği ders tam da budur. *Prag Çevresi*’nin üyesi olan L. Tesnière de, yapısal düzleme yani biçimsel düzleme bağlı kalınsa da, “bilinçsiz bir zihinsel etkinliği” bu şekilde ele alır (Tesnière, 1959: 41). *Kazan Okulu*’nun vurguladığı gibi, “dilinde işleyen güçler” vardır ve bunların bilinçsiz oldukları kabullenilmiştir. Bu söz Baudouin de Courtenay’de ve öğrencisi Kruszewski’de birçok kez tekrarlanır. Toplumsal dizgeler tarafına dönersek eğer, bu türden bir “bilinçsizliğe” yapılmış aynı atıfı buluruz. Boas ve Jakobson dilbiliminden mitsel anlatıların alt katmanındaki “mantıksal yapıların üretiminde zihnin bilinçsiz etkinliğinin rolü olduğunu” öğrenen C. Lévi-Strauss buna tanıklık eder (Lévi-Strauss, 1988: 158). Bir başka deyişle, şurada ya da burada *bu/şu düşünmektedir*. Dil etkinliği biz olmaksızın gerçekleşmektedir. Bu etkinlik “*bu/şu*” alanına aittir. Anglosakson gelenek bizi bu türden ifadelerle alıştırırdı. XVIII. yüzyılda Hume’e göre, düşünceler

⁴ Guillaume’un Bonnard’a yazmış olduğu 10 Ekim 1947 tarihli *Mektup*. Bkz. Bonnard, 1969: 27; ayrıca 15 Temmuz 1948 tarihli *mehtuba* da bakınız, a.g.y.:30.

⁵ J.-L. CHISS & C. PUECH, 1997: 185, A. Meillet’in adını anarlar; Guillaume, Meillet için “F. de Saussure’ün ‘dil’ kavramından ne anladığını en güzel şekilde açıklayan bir sunum” yapmıştır.

⁶ Yazar, Saussure’den alıntı yaparken küçük bir zorunlu değişiklik yapmıştır: Saussure’ün daha önceden söz etmiş olduğu için “bu düzenek” diye kısalttığı yerde, Coquet hangi düzeneğin söz konusu olduğunun anlaşılabilmesi için “dil düzeneği” şeklinde açıklamıştır. Çevirmen Berke Vardar mekanizma sözcüğü yerine düzenek sözcüğünü kullanmaktadır. (Çevirenin notu)

⁷ R.-L. WAGNER, 1948: 1607. *Langages*’ın A.-J. Greimas ve J. Dubois gibi “yapısalcıları”na gelince, Eylül 1966’da derginin “Fransız Dilbilimi”ne ayrılmış 3. Sayısında “Guillaume anlayışının zaman içinde ilerleyecek şekilde ama kesin olarak dilbilime dâhil olacağı” konusunda bahse girerler”, s. 5. “Dilin bilimi” için *Langages* dergisinin ilk sayısındaki “Sunuş” yazısına bakınız, Mart 1966, s.4.

kendiliğinden düşünmektedirler, Peirce'e göre ve daha genel olarak, Lichtenberg, Mach, Russel, Carnap ya da Wittgenstein'a göre, nasıl ki yağmur hakkında "bu/şu yağıyor"⁸ ya da şimşek hakkında "bu/şu çakıyor" diyebiliyorsak "bu/şu düşünüyor" diyebilmemiz gerekir. Öyleyse, zihnin dizgeselliğinde (psikosistematikte) işlemekte olan "zihinsel gereklilik" (A. Jacob *kavrambilgisi* demektir) ile C. Lévi-Strauss'un çözümlemesine bilgi aktaran sınıflandırmacı bilinçsizliği ya da Kantçı bilinçsizliği koşut bir biçimde yan yana getiren Jacob'u memnuniyetle takip edeceğim. P. Ricœur 1963'te bunun tehlikelerini açıkça ortaya koydu:

Dilsel yasalar zihnin dönüşlü olmayan, tarihsel olmayan bilinçsiz bir düzeyini belirtmektedirler; bu bilinçsizlik Freud'un, simgeleştiririnin gücü içinde, itkiye, arzuya bağladığı bilinçsizlik değildir, bu Freud'un anladığından çok Kant'ın anladığı türde bir bilinçsizliktir, sınıflandırmacı, birleştirmeci bir bilinçsizlik; bitmiş bir düzen ya da bir düzenin bitmişliğidir ancak düzenin kendinden habersiz olduğu bir biçimde⁹.

Ama bu kişisiz düşünme etkinliğine (*kavrambilgisine*) "konuşan özne"nin kişisel etkinliğini nasıl katmalı? Her şeyden önce bu olanaklı mıdır? Benveniste'in "Dil ve İnsan Deneyimi" başlıklı makalesine gönderme yaparak, A. Jacob "Guillaume'un bakış açısından uzaklaştığını" not etmiştir. Tez jürisinin önünde ifade ettiği budur. Jacob bunun için Guillaume'un eski bir sözüne dayanmaktadır zira "tarih" ve "an" hakkındaki bu söz 1913'te söylenmiştir: "*Tarih* derin nedenleri vermez: bakışımıza sunduğu şey, zembereği tetikleyen *an*'dır." Oysa an'ı ayrıcalıklı kılmak konuşan öznenin girişini hazırlar bunu da "dizge" ile bağı koparmadan yapar zira an dizge içinde "konumunu" bulur; bu da tümel karşısındaki tikelin konumudur. Öyleyse kişisiz düşünme etkinliğine ait bakış açısının tersini benimsemeye hazırız. "Dilsel yasalar"ın oluşturulması "zihnin dönüşlü olmayan, tarihsel olmayan anlamda bilinçsiz bir düzeyini" ön varsaymaktaydı. "Zihni" ve onun dönüşlü olmamak ve tarihsel olmamak gibi zorunlu niteliklerini orada bırakıyoruz. Konuşan özne, kişisel olduğu oranda ortak olan bir tarihe dâhil olmuştur ve düşünsel etkinliğini, *logos* alanına ait oluşunu dönüşlülüğü kanıtlayarak ortaya koyar:

Dönüşlülük öznenin söz etmek durumunda olduğu deneyimle kurduğu bağı [...] çevirir¹⁰.

Böylece söyleyen öznenin (ben de şunu ekleyeceğim: sadece "aklı başında bir varlık"¹¹) olarak tanımlanan söyleyen öznenin) anlamlandırıcı etkinliğini gerçekleştirdiği "söylem" in sınırları çizilmiştir. Önce deneyim, daha sonra bu deneyimin "konuşan özne" tarafından gerçekleştirilen değerlendirmesi;

⁸ Fransızca'da 'yağmur yağmak' anlamına gelen *pleuvoir* eylemi yalnızca üçüncü tekil kişi ile çekilen kişisiz bir eylemdir: *il pleut* [o yağıyor] ya da *ça pleut* [bu/şu yağıyor]. (Çevirenin notu)

⁹ P. RICOEUR, 1963: 599-600; bkz. A. JACOB, 1967 ve 1992: 95, not 7.

¹⁰ A. JACOB: 374-375 ve 386.

¹¹ G. MOIGNET, 1970: 199: "Özne insan düşüncesinin kendisi tarafından ve kendisi hakkında geliştirilmesinden doğmuş olan dilsel bir *biçimdir*: yani akli başında bir varlıktır."

deneyimin kendisinde bir bilişsellik biçimi, bu bağlamda, düşünsel bir deneyim görmek pahasına da olsa. A. Jacob “düşünsel etkinliği düzenlemek” “söylem”e düşer demektir.

Düşünülebilir olgunun geliştiği, dilin ötesinde olduğu gibi berisinde de, söylem düşünsel etkinliği düzenler, yalnızca duyumsanabilir bir deneyimin dile getirememiş olduğu anlamları oluşturur¹².

A. Jacob’un gerçekleştirdiği, bakış açılarının bu şekilde ters yüz edilmesini Benveniste’e gönderme yaparak göstermekten başka daha iyi neyle gösterebiliriz ki? Oysa ki Guillaume mantıksal bakış açısını benimsemiştir: buna göre, dil birincil nitelikli söylem ise ikincil niteliklidir:

Unutmamak gerekir ki anlatım her şekilde temsille koşullandırılmıştır. Bir başka deyişle, *söylem olgusu* ikincildir, birincil nitelikteki *dil olgusuna* bağımlıdır¹³.

Benveniste, Saussure’ün yapmış olduğu gibi, tarihsel bakış açısına katılır ve birinci sıraya söylemi, ikinci sıraya ise dili yerleştirir. Guillaume ise, hayır. Guillaume, Saussure’ün *Dersler*’inde şunu okumuştur, 1916/1964: 37: “Tarihsel açıdan, söz olgusu her zaman [dil olgusundan] daha önce ortaya çıkar”¹⁴ ama galiba kendi dizgesinde, benim aşkın üçüncül eyleyen (“zihin”, “düşünce”...) olarak adlandırdığım şeyin üstün ve düzenleyici konumuna “dilbilime reddedilemeyecek bir inceleme nesnesi sunma”nın, sonuçta da, “kurumdan bağımsız her türlü dil gerçekleştirmelerini uzakta tutma”¹⁵’nin daha uygun olacağını düşünmüştü. Yunan görgüllüğünden bu yana var olan– daha öncesinde duyularla kavranmamış hiçbir şey zihinde oluşmaz– şeklindeki klasik yaklaşım Benveniste tarafından şöyle dönüştürülmüştü: “nihil est in *lingua* quod non prius fuerit in *oratione*”¹⁶; bu ifade *Temps et langage*’ın [Zaman ve Dil] “Genèse de l’activité linguistique”¹⁷ [Dil Etkinliğinin Oluşumu] başlıklı ikinci bölümüne epigraf olarak konulabilirdi. A. Jacob bize “söylemin rövanşı” da budur işte demektir¹⁸.

Hangi ölçüde *oratio*¹⁹’nun konuşan öznesi aşkın üçüncül eyleyene bağımlı olarak konuşan öznenin farklı bir konuma sahiptir? Bir başka deyişle, “özne” dil görüngübiliminin benimsediği çoksesliliğe boyun mu eğmiştir? Burada, yargılayan varlık ya da tam olarak özne, şurada algılayan varlık ya da yükümsüz özne, oradaysa üçüncül eyleyen ya da (örneğin “düşünce”nin somutlaştırdığı) aşkın

¹² A. JACOB: 214.

¹³ Guillaume’un H. Bonnard’a yazdığı 23 Eylül 1947 tarihli *Mektup*: bkz. Bonnard, 1969: 23.

¹⁴ SAUSSURE, F. de, 1976: 40.

¹⁵ R. GODEL, 1957: 149; Guillaume 1951’de “Dizge ancak kurumsallaşmış olgu içinde var olabilir” diye öğretiyordu, J.L. CHISS & C. PUECH içinde: 200.

¹⁶ “Öncelikle sözde gerçekleşmemiş hiçbir şey *dilde* var olmaz.” (Çevirenin notu)

¹⁷ A. JACOB: 375’te É. Benveniste, 1966: 131’e atıf bulunmaktadır.

¹⁸ A. JACOB: XV.

¹⁹ Latince “söz, söylem” anlamına gelir. Bkz. *Trésor de la langue française*, ORAISON maddesi : <http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/advanced.exe?375;s=1671197835>; erişim tarihi: 14 Mayıs 2022. (Çevirenin notu)

üçüncül eyleyen veya (doğanın *Physis*'in somutlaştırdığı) içkin üçüncül eyleyen mi söz konusudur? *Loquor*²⁰'a, edilgen biçimli ama etken anlamlı eyleme başvurmak bunu düşünmeye bir davettir:

Loquor'un orta çatısının –tam olarak da edilgen biçimli ama etken anlamlı çatının- belirttiği gibi, biz dile ne kadar sahipsek o da bize o kadar sahiptir; dil kendini oluşturur ve bizim onun oluşumuna katılmamız ölçüsünde bizi de oluşturur²¹.

Bir yandan, bir yapı, biçimlenmiş bir yapı şeklinde yayılıp açılmakta olan hâlâ katlanmış bir biçim, kurumsallaşmış bir temsil (“özne insanın biçimlenmiş yapısı” “konuşan öznenin yapısı”ndan başka bir şey değildir²²), diğer yandan sürece katılan bir söyleyenin ya da Benveniste’in diyeceği gibi, “duygularını yaşayarak işini yapan”, böylece de varoluş tarzını tanımlayan bir öznenin²³ sahneye konulması (*Darstellung*). Kuşkusuz *loquor* ile bir sözceleme merkezine, söylem üreticisi birincil bir söyleyene gönderiliyor ancak henüz onun bileşenlerinin ne olduğunu bilmiyoruz. “Biz dile ne kadar sahipsek o da bize o kadar sahiptir.” Bu başarılı bir formüldür. Bununla birlikte, “*loquor an*’i”na yöneldiğimizde özneler arası ve işteşlik oluşturan bir “biz” öznesini ve bunun da ötesinde dünyayla olan bağımızı, duyumsanabilir dünyayla ve toplumsal dünyayla olan bağımızı, işin içine katmış oluyoruz aynı zamanda:

Söylemin zamanı [...] özneler arasılık etmeni olarak işler, tek kişisel olması gereken şey onu tüm kişisele dönüştürür [ben bunu tüm söyleyensele diye çeviriyorum]. Özneler arasılık koşulu tek başına dilsel iletişimi olanaklı kılar²⁴.

İşte çokluk (“tüm kişisel”) üzerine bu açılım genel bir insan bilimini (genel antropolojiyi), varlık erkini besleyecek, hatta temellendirecek bir bakış açısı sunar bize. Orta çatı²⁵ da (iç çatıda) bir eylem seçerek sürecin işlediği yeri oluşturduğumu bildiriyorum; Benveniste’in tanımını alıntılırsak “sürecin içine dâhil olan yeri” oluşturuyorum. Katılımım gereklidir ve kendimi şimdiki zamanda ifade ediyorum, “bir gerçekleşmeye ait olan ve dilin işlemleyici niteliği nedeniyle sürekli yeniden başlatılacak bir şimdiki zamanda²⁶”. Böylece, bir oluştan başka bir oluşa geçme ediminin gerçekleştiği boyutla

²⁰ Latince, “konuşuyorum” anlamına gelir. Bkz. *Trésor de la langue française*, **uniloque** maddesi : <http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/visusel.exe?135;s=1671197835;r=5;nat=;sol=2>; erişim tarihi: 14 Mayıs 2022. (Çevirenin notu)

²¹ A. JACOB: 346.

²² A. JACOB: 123.

²³ É. BENVENISTE, 1958 ve 1950/1966: 69-70 ve 172-173.

²⁴ A. Jacob *Temps et Langage*'in sunumunu tamamladığında (ss. 375-376), Benveniste'in kısa bir süre önce *Diogène* dergisinde yayınladığı “Le langage et l'expérience humaine” [Dil ve İnsan Deneyimi] başlıklı makalesinden bu bölümü alıntılar; bkz. Benveniste, 1974: 77.

²⁵ *Trésor de la langue française*'in **MOYEN**¹, **-ENNE**, **adj. et subst.** maddesinde verdiği tanıma göre “*La voix moyenne est une voix qui oscille de l'actif au passif et peut selon qu'on accorde la prédominance à l'un ou à l'autre des deux termes, signifier respectivement soit l'actif soit le passif.*” [Orta çatı etken ve edilgen olgu arasında gidip gelebilen ve öğelerden birine ağırlık verilmesi halinde duruma göre ya etken olgu ya da edilgen olgu dile getirebilecek bir çatıdır]. Bkz.

<http://stella.atilf.fr/Dendien/scripts/tlfiv5/visusel.exe?26;s=2623745745;r=2;nat=;sol=0>; erişim tarihi: 14 Mayıs 2022. (Çevirenin notu)

²⁶ A. JACOB: 116.

birlikte, Guillaume yaklaşımının tam içinde ve yapısalcılığın karşı tarafındayız. Kesintililik yerine sürekliliğin, görünürlük yerine zamansallığın yanında yer alarak, “ayrık kategoriler yerine (*daha çok* ve *daha az* göstergelerine ait) göreceli kategoriler üzerinde ısrar ederek”, “(açan, kapatan²⁷) anlamsal kategorileri devingen terimlerle ifade ederek”, Guillaume yeni bir dilbilim kurar, “konumla(n)ma dilbilimi” olarak adlandırdığı bir “dil bilimini”:

[Bu yeni dilbilimin] temel hedefi eşikleri, “konumlar”ı saptamaktır; bu eşiklerden, konumlardan hareket ederek ve bunlara göre dilin “karşıt konumlar”ı belirlenir: dil bir *karşıt konumlar* dizgesi olmadan önce *konumlar* dizgesidir²⁸.

Vardığımız bu noktada ve A. Jacob’un gerçekleştirdiği hep sağduyulu gelişmeler karşısında, P. Ricœur’un altmışlı yıllarda anladığı biçimde dil görüngübilimine karşı çıkararak yaptığı gibi hâlâ dil felsefesine başvurmanın doğru olup olmayacağını sorgulayabiliriz. Bilindiği gibi, Ricœur, Guillaume ile Benveniste’i karşılaştırmaya cüret eden ilk kişilerden oldu ama aynı zamanda, Chomsky ile “Guillaume’un onun özümsemesine hizmet etmek amacıyla görevi devralma”sını karşılaştırmaya cüret eden ilk kişilerden de oldu. Ricœur’un açıkladığı biçimde “çelişki” işte buradadır. A. Jacob kuşkusuz bu sunumun altına imzasını atabilirdi zira kendisi “deneyim”in yeri olan dil öncesi düzlem ile dilde “temsil”in, söylemde ise “anlatım”ın yeri olan dilsel düzlemi birbirinden ayırmıştı:

Husserl’in çalışmalarından doğan görüngübilim, dilbilimin gelişmesinden sonra ve analitik felsefenin karşısında [ben de dil felsefesinin karşısında diye ekleyeceğim], dilin temel çelişkisini çözmek için bir girişim olarak yorumlanabilir. Söz konusu çelişki şudur: bir yandan dil birincil değildir, hatta özerk bile değildir, dil kendisinden daha alt düzeyde [*phusis* düzeyinde] eklenmiş bir gerçeği kavramanın ikincil anlatımıdır yalnızca; yine de kendisinin kendisinden önce gelene bağımlılığı ancak dil içinde [*logos* düzeyinde] kendi kendini dile getirecektir. Çelişkinin diğer yüzü de buradadır²⁹.

Aşılacak “eşikler”den oluşan bu evrene sürekli değişime boyun eğen, dünya hakkındaki bilgileri toplayabilecek bir “konuşan özne”yi dahil etmek, işte orta çatının özünün bu olduğunu anımsıyoruz (bu dünya evrenden farklıdır zira “biz dil ve zamansallık olduğumuz için dünya ne kadar bizim içimizde yer alıyorsa, biz de beden olarak o kadar onun içinde yer alırız³⁰”); *bir oluştan başka bir oluşa geçmenin* içine girebilmek için şimdiki zamanın eşğine dayanmak (Hamann’ın izinde, belki de “canlı” diye nitelememiz gereken bir şimdiki zaman, *lebendige Gegenwart*); özneler arasılığa, dünyada hazır bulunuşa ve ortak hazır bulunuşa, algılamaya ve eyleme, insanlar arası *praxise* [amaca yönelik eyleme],

²⁷ *Langages*, 3: 5.

²⁸ G. GUILLAUME, 1939: 57.

²⁹ P. RICŒUR, 1980: 776 -777.

³⁰ A. JACOB: 312-313.

“deneyimin içinde köklenmeye” ya da “cisimleşme olarak dil”³¹e yönelmek, bunlar doğrudan dil görüngübilimine (H. J. Pos, Merleau-Ponty ve Benveniste’in açıkça dile getirilmiş yaklaşımına) bağlanan konulardır, bunlardan ancak eğretilmeli bir biçimde söz edebilecek dil felsefesine değil. Ricœur kendi felsefi yapıtında bunu çok yaptı, özellikle de Guillaume’un tezlerini ele aldığı zaman. Yukarıda atıf yaptığımız makalesinin aynı sayfasında Ricœur “gerçeği kavramak”tan, “göstergenin gerçekliğe dönüşünde izlediği yol”dan ve Gustave Guillaume’un “göstergeyi evrene geri göndermek”³² diye adlandırdığı şeyden bu şekilde söz etmektedir.

Dil felsefesine ait bu işlemlerde eksik olan şey, görüngübilimsel çözümlemenin araçlarıdır, özellikle de tanıma/kabullenme kavramı ve *bilişsel* yüklemelerden önce gelen ve onları destekleyen *bedensel* yüklemelerin dökümüdür. “Olguların kendisiyle”, *res ipsas*, onların temsillerini birbirine karıştırmamak gerekir (Merleau-Ponty “Olguların kendisine gidiyorum”³³ derdi). Aynı zamanda, öncelikle “*logos*’un altında *phusis* düzenini bulmayı”³⁴ öğrenmek, daha sonra da dilin bu iki bileşenini bir araya getirmek gerekir. *Phusis* olmadan *logos* olmaz. Ricœur’ün işaret ettiği “çelişki” o zaman çözülmüş olacaktır.

Kaynakça

Benveniste, É., 1966/1974, *Problèmes de linguistique générale*, I, 63-74, 119-131, 168-175; II, 67-78, Paris : Gallimard.

Bonnard, H., 1969, « Guillaume, il y a vingt ans », *Langue française*, I, 21-35.

Chiss, J.-L. & Puech, C., 1997, 2e édition, *Fondations de la linguistique. Études d’histoire et d’épistémologie*, Louvain-la-Neuve: Duculot, 185-205.

Coquet, J.-C., 2007, *Phusis et Logos. Une phénoménologie du langage*, Paris: PUV.

Godel, R., 1957, *Les Sources manuscrites du Cours de linguistique générale de F. de Saussure*, Genève-Paris: Droz-Minard, 142-179.

Guillaume, G., 1939, « Comment se fait un système grammatical ? », *Conférences de l’Institut de linguistique de l’Université de Paris*, VII, Boivin et Cie éd., 43-57.

Jacob, A., 1967/1992, *Temps et Langage. Essai sur les structures du sujet parlant*, Paris: A. Colin.

Jakobson, R., 1966, *Langages*, 3.

Jakobson, R., 1973, « Les combats linguistiques du général Mroziński », *Essais de linguistique générale*, 2, Paris : Éditions de Minuit, 185-198.

Lévi-Strauss, C., 1988, *De près et de loin*, Paris : O. Jacob.

³¹ A. JACOB: X ve 240.

³² P. RICŒUR, 1967: 815.

³³ M. MERLEAU-PONTY, 1964: 23.

³⁴ M. MERLEAU-PONTY, 1959-1961/1996: 132.

Merleau-Ponty, M., 1964, *Le Visible et l'invisible*, Paris : Gallimard.

Merleau-Ponty, M., 1996, *Notes de cours (1959-1961)*, Paris : Gallimard.

Moignet, G., 1970, I, « Personne humaine et personne d'univers. Contribution à l'étude du verbe unipersonnel », *Travaux de linguistique et de littérature de l'Université de Strasbourg*, 191-202.

Ricœur, P., 1963, « Structure et herméneutique », *Esprit*, 596-627.

Ricœur, P., 1967, « La Structure, le mot et l'événement », *Esprit*, 801-821.

Ricœur, P., 1980, « Phénoménologie du langage », sous-section du chapitre « Philosophies du langage », *Encyclopædia Universalis*, Paris.

Saussure, F. de, 1916/1964, *Cours de linguistique générale*, Paris: Payot.

Saussure, F. de, 1976-1978, *Genel Dilbilim Dersleri, 1-2*, çeviren: Berke Vardar, Ankara: TDK³⁵.

Tesnière, L., 1959, *Éléments de syntaxe structurale*, Paris : Klincksieck.

Wagner, R.-L., 1948, « Le langage et l'homme », *Les Temps Modernes* ; repris dans *Essais de linguistique française*, 1980, Paris : Nathan, 15-31.

---

³⁵ Çeviriye başvurulduğu için bu kaynak çevirmen tarafından eklenmiştir. (Çevirenin notu)

Jean-Claude Coquet'nin Söyleyenler Kuramına Ait Türkçe- Fransızca Terimce (5)ⁱ

Türkçe terim	Fransızca terim
aklı başında varlık [G. Moignet'nin terimi]	être de raison (l') (<i>masc.</i>) [terme de G. Moignet]
akustik bilimi	acoustique (l') (<i>fém.</i>)
alımlayan varlık	instance perceptive (l') (<i>fém.</i>)
an [G. Guillaume'un terimi]	instant (l') (<i>masc.</i>) [terme de G. Guillaume]
anlamsal alan	domaine sémantique (le)
anlamsal kategori	catégorie sémique (la)
anlatım; ifade	expression (l') (<i>fém.</i>)
ardışık öğeler	termes successifs (les) (<i>masc.</i>)
aşkın üçüncül eyleyenin güdümünde konuşan özne	sujet parlant dépendant du tiers transcendant (le)
ayrık kategori	catégorie discrète (la)
biçimbilim	morphologie (la)
biçimlenmiş yapı	morphologie (la)
biçimsel düzlem	plan formel (le)
bilinçsiz bir düşünce devinimi [H. Bonnard'ın terimi]	mouvement de pensée inconscient (le) [terme de H. Bonnard]
bilinçsiz zihinsel etkinlik	activité mentale inconsciente (l') (<i>fém.</i>)
bilişsel bilimler	sciences cognitives (les) (<i>fém.</i>)
bilişsellik biçimi	mode du cognitif (le)
bir dilsel gerçekleşmeye ait olan şimdiki zaman [A. Jacob'un terimi]	présent d'une actualisation de la langue (le) [terme d'A. Jacob]
bir oluştan başka bir oluşa geçme edimi	devenir (le)
bir oluştan başka bir oluşa geçme ediminin gerçekleştiği boyut	dimension du devenir (la)
birleştirmeci bilinçsizlik	inconscient combinatoire (l') (<i>masc.</i>)
<i>Bu/şu düşünmektedir.</i>	<i>Ça pense.</i>
canlı şimdiki zaman	présent vivant (le)
cisimleşme olarak dil [A. Jacob'un terimi]	langage comme incarnation (le) [terme d'A. Jacob]
çözüksüz çelişki	aporie (l') (<i>fém.</i>)
deneyimin içinde köklenme [A. Jacob'un terimi]	enracinement dans l'expérience (l') (<i>masc.</i>) [terme d'A. Jacob]
dil dizgesi	système langagier (le)

dil etkinliği	activité de langage (l') (<i>fém.</i>)
dil etkinliğinin oluşumu	genèse de l'activité linguistique (la) [terme d'A. Jacob]
dil görüngübiliminin benimsediği çokseslilik	polyphonie adoptée par la phénoménologie du langage (la)
dil incelemeleri	études linguistiques (les) (<i>fém.</i>)
dil mekanizması (dil düzeneği)	mécanisme de la langue (le)
dil olgusu	fait de langue (le)
dil olgusu; dil görüngüsü	phénomène linguistique (le)
dil öncesi düzlem	plan pré-linguistique (le)
dilbilgisi dizgesi	système grammatical (le)
dilde temsilin yeri	lieu de la représentation en langue (le)
dilin biçimsel yapısı	structure formelle de la langue (la)
dilin bilimi; dil bilimi	science linguistique (la)
dilin içinde işleyen güçler [Kazan Okulu'na ait terim]	forces opérant dans la langue (les) (<i>fém.</i>) [terme de l'École de Kazan]
dilin iki bileşeni; <i>phusis</i> ve <i>logos</i>	deux composantes du langage; <i>phusis</i> et <i>logos</i> (les) (<i>fém.</i>)
dilin karşıt konumları [G. Guillaume'un terimi]	oppositions de la langue (les) (<i>fém.</i>) [terme de G. Guillaume]
dilin temel çelişkisi [P. Ricœur'ün terimi]	paradoxe central du langage (le) [terme de P. Ricœur]
dilsel iletişim	communication linguistique (la)
dilsel yasalar; dil yasaları	lois linguistiques (les) (<i>fém.</i>)
dizgenin üreticisi	producteur du système (le)
doğa	nature (la)
dönüştürücü olmama	non-réflexivité (la)
dönüştürülme	réflexivité (la)
duyumsanabilir dünya	monde sensible (le)
dünyada hazır bulunuş	présence au monde (la)
düşünce devinimi	mouvement de pensée (le)
düşüncenin kendiliğinden kavranmasını sağlayan dizgesel işlem	opération systématique de saisie de la pensée par elle-même (l') (<i>fém.</i>)
düşünsel etkinliği düzenlemek [A. Jacob'un terimi]	ordonner l'activité pensante [terme d'A. Jacob]
düşünülebilir olgu	pensable (le)

edilgen biçimli ama etken anlamlı çatı [dilbilgisinde]	voix déponente (la) [en grammaire]
edilgen biçimli ama etken anlamlı eylem eşik [G. Guillaume'un terimi]	déponent (le) seuil (le) [terme de G. Guillaume]
eylemin çift adılıl biçimi	forme pronominal du verbe (la)
Freudcü anlamda itkinin bilinçaltı niteliği	inconscient freudien de la pulsion (l') (<i>masc.</i>)
gerçeği kavramak [P. Ricœur'ün terimi]	saisir le réel [terme de P. Ricœur]
gerçeğin kavranması; gerçekliğin kavranması	appréhension de la réalité (l') (<i>fém.</i>)
göreceli kategori	catégorie relative (la)
görünürlük	aspectualité (l') (<i>fém.</i>)
göstergenin gerçekliğe dönüşünde izlediği yol [P. Ricœur'ün terimi]	trajet de retour du signe vers la réalité (le) [terme de P. Ricœur]
göstergely evrene geri göndermek [G. Guillaume'un terimi]	reverser le signe à l'univers [terme de G. Guillaume]
hesaplamalı mantık	logique computationnelle (la)
iç çatı [dilbilgisinde]	diathèse interne (la) [en grammaire]
iletişim; iletişim [olgusu]	communication (la)
insanlar arası <i>praxis</i> (amaca yönelik eylem)	<i>praxis</i> interhumaine (la)
işteşlik oluşturan biz öznesi [dilbilgisinde]	nous de réciprocité (le) [en grammaire]
Kant'ın anladığı türde bilinçsizlik	inconscient kantien (l') (<i>masc.</i>)
karşıt konumlar dizgesi [G. Guillaume'un terimi]	système d'oppositons (le) [terme de G. Guillaume]
kavrambilgisi	noétique (la)
kesintililik	discontinu (le)
kişisel tarih	histoire personnelle (l') (<i>fém.</i>)
kişisiz düşünme etkinliği	activité pensante impersonnelle (l') (<i>fém.</i>)
konum [G. Guillaume'un terimi]	position (la) [terme de G. Guillaume]
konumla(n)ma [G. Guillaume'un terimi]	position (la) [terme de G. Guillaume]
konumla(n)ma dilbilimi [G. Guillaume'un terimi]	linguistique de position (la) [terme de G. Guillaume]
konumlar dizgesi [G. Guillaume'un terimi]	système de positons (le) [terme de G. Guillaume]
konuşan özne	sujet parlant (le)
konuşan öznenin kişisel etkinliği	activité personnelle du sujet parlant (l') (<i>fém.</i>)
konuşan öznenin yapısı [A. Jacob'un terimi]	structure du sujet parlant (la) [terme d'A. Jacob]
kurumdan bağımsız dil gerçekleşmesi	manifestation du langage indépendante de l'institution (la)

kurumsallaşmış olgu	institué (l') (<i>masc.</i>) [terme de G. Guillaume]
kurumsallaşmış temsil	représentation instituée (la)
logos alanına ait olma	appartenance au domaine du <i>logos</i> (l') (<i>fém.</i>)
loquor [Latince, konuşuyorum]	<i>loquor</i> (le)
loquor an'ı	instant du <i>loquor</i> (l') (<i>masc.</i>)
mantıksal yapıların üretimi	production des structures logiques (la)
mekanik	mécanique
mitsel anlatıların alt katmanındaki mantıksal yapılar [C. Lévi-Strauss'un terimi]	structures logiques sous-jacentes aux récits mythiques (les) (<i>fém.</i>) [terme de C. Lévi-Strauss]
modern dilbilim	linguistique moderne (la)
modern dilbilimin nesneye odaklanan ön gerçeği	postulat objectaliste de la linguistique moderne (le)
nesneye odaklanan	objectaliste
nesneye odaklanan ön gerçek	postulat objectaliste (le)
nesneye odaklanma	objectal (l') (<i>masc.</i>)
olguların kendisi [M. Merleau-Ponty'nin terimi]	choses mêmes (les) (<i>fém.</i>) [terme de M. Merleau-Ponty]
oratio [Latince, söz, söylem]	<i>oratio</i> (l') (<i>masc.</i>)
oratio'nun konuşan öznesi	sujet parlant de l' <i>oratio</i> (le)
orta çatı [dilbilgisinde]	diathèse moyenne (la) [en grammaire]
orta çatı [dilbilgisinde] [G. Guillaume'un terimi]	voix moyenne (la) [en grammaire] [terme de G. Guillaume]
ortak hazır bulunuş	coprésence (la)
ortak tarih	histoire collective (l') (<i>fém.</i>)
öğeleri birleştiren dizge	combinatoire de termes (la)
özne insanın biçimlenmiş yapısı [A. Jacob'un terimi]	morphologie du sujet humain (la) [terme d'A. Jacob]
özneler arasılık etmeni	facteur d'intersubjectivité (le)
özneler arasılık koşulu	condition d'intersubjectivité (la)
praxis (amaca yönelik eylem)	<i>praxis</i> (la)
ruhbilim	psychologie (la)
sesbilgisi	phonétique (la)
sesbilim	phonologie (la)
sınıflandırmacı bilinçsizlik	inconscient catégoriel (l') (<i>masc.</i>)
simgeleştirme erki	puissance de symbolisation (la)
sinirbilimleri	neurosciences (les) (<i>fém.</i>)

söylem olgusu	fait de discours (le)
söylem üretici birincil söyleyen	instance d'origine productrice du discours (l') (<i>fém.</i>)
söylemde anlatımın yeri	lieu de l'expression en discours (le)
söylemin rövanşı	revanche du discours (la) [terme d'A. Jacob]
söylemin sınırları	frontières du discours (les) (<i>fém.</i>)
söylemin zamanı	temps du discours (le)
söyleyen özne	instance sujet (l') (<i>fém.</i>)
söyleyen öznenin anlamlandırıcı etkinliği	activité signifiante de l'instance sujet (l') (<i>fém.</i>)
sözceleme merkezi	centre d'énonciation (le)
sözcükleri birleştiren dizge	combinatoire de mots (la)
sürece katılan söyleyenin sahneye konulması	mise en scène d'une instance participant au procès (la)
sürecin işlediği yer	siège du procès (le)
tarih [G. Guillaume'un terimi]	histoire (l') (<i>fém.</i>) [terme de G. Guillaume]
tarihsel olmama	non-historicité (la)
tek kişisel; tek kişiye ait	unipersonnel
temsil	représentation (la)
tikel	singulier (le)
toplumsal bilim	science sociale (la)
toplumsal dünya	monde social (le)
tüm kişisel; tüm kişilere ait	omnipersonnel
tüm söyleyensel; tüm söyleyenlere ait	omniinstanciel
tümcebilim; sözdizim	syntaxe (la)
tümel	universel (l') (<i>masc.</i>)
varoluş tarzı [É. Benveniste'in terimi]	mode d'être (le) [terme d'É. Benveniste]
yapısal dilbilim	linguistique structurale (la)
yapısal düzlem	plan structural (le)
yargılayan varlık	instance judiciaire (l') (<i>fém.</i>)
zamansallık	temporalité (la)
zihinsel gereklilik	exigence mentale (l') (<i>fém.</i>)
zihnin bilinçsiz düzeyi	niveau inconscient de l'esprit (le)
zihnin bilinçsiz etkinliğinin rolü	rôle de l'activité inconsciente de l'esprit (le)
zihnin dizgeselliği (psikosistematik)	psychosystématique (la)
zihnin dönüştürücü olmayan düzeyi	niveau non-réflexif de l'esprit (le)

zihnin tarihsel olmayan düzeyi

niveau non-historique de l'esprit (le)

Jean-Claude Coquet'nin Söyleyenler Kuramına Ait Fransızca-Türkçe Terimce (5)

Fransızca terim	Türkçe terim
acoustique (l') (<i>fém.</i>)	akustik bilimi
activité de langage (l') (<i>fém.</i>)	dil etkinliği
activité mentale inconsciente (l') (<i>fém.</i>)	bilinçsiz zihinsel etkinlik
activité pensante impersonnelle (l') (<i>fém.</i>)	kişisiz düşünme etkinliği
activité personnelle du sujet parlant (l') (<i>fém.</i>)	konuşan öznenin kişisel etkinliği
activité signifiante de l'instance sujet (l') (<i>fém.</i>)	söyleyen öznenin anlamlandırıcı etkinliği
aporie (l') (<i>fém.</i>)	çözümsüz çelişki
appartenance au domaine du logos (l') (<i>fém.</i>)	logos alanına ait olma
appréhension de la réalité (l') (<i>fém.</i>)	gerçeğin kavranması; gerçekliğin kavranması
aspectualité (l') (<i>fém.</i>)	görünürlük
catégorie discrète (la)	ayrık kategori
catégorie relative (la)	göreceli kategori
catégorie sémique (la)	anlamsal kategori
centre d'énonciation (le)	sözceleme merkezi
choses mêmes (les) (<i>fém.</i>) [terme de M. Merleau-Ponty]	olguların kendisi [M. Merleau-Ponty'nin terimi]
combinatoire de mots (la)	sözcükleri birleştiren dizge
combinatoire de termes (la)	öğeleri birleştiren dizge
communication (la)	iletişim; iletişim [olgusu]
communication linguistique (la)	dilsel iletişim
condition d'intersubjectivité (la)	özneler arasılık koşulu
coprésence (la)	ortak hazır bulunuş
<i>Ça pense.</i>	<i>Bu/şu düşünmektedir.</i>
déponent (le)	edilgen biçimli ama etken anlamlı eylem
deux composantes du langage; <i>phusis</i> et <i>logos</i> (les) (<i>fém.</i>)	dilin iki bileşeni; <i>phusis</i> ve <i>logos</i>
devenir (le)	bir oluştan başka bir oluşa geçme edimi
diathèse interne (la) [en grammaire]	iç çatı [dilbilgisinde]
diathèse moyenne (la) [en grammaire]	orta çatı [dilbilgisinde]
dimension du devenir (la)	bir oluştan başka bir oluşa geçme ediminin gerçekleştiği boyut
discontinu (le)	kesintililik
domaine sémantique (le)	anlamsal alan
enracinement dans l'expérience (l') (<i>masc.</i>) [terme d'A. Jacob]	deneyimin içinde köklenme [A. Jacob'un terimi]

être de raison (l') (masc.) [terme de G. Moignet]	aklı başında varlık [G. Moignet'nin terimi]
études linguistiques (les) (fém.)	dil incelemeleri
exigence mentale (l') (fém.)	zihinsel gereklilik
expression (l') (fém.)	anlatım; ifade
facteur d'intersubjectivité (le)	özneler arasılık etmeni
fait de discours (le)	söylem olgusu
fait de langue (le)	dil olgusu
forces opérant dans la langue (les) (fém.) [terme de l'École de Kazan]	dilin içinde işleyen güçler [Kazan Okulu'na ait terim]
forme pronominal du verbe (la)	eylemin çift adillı biçimi
frontières du discours (les) (fém.)	söylemin sınırları
genèse de l'activité linguistique (la) [terme d'A. Jacob]	dil etkinliğinin oluşumu
histoire (l') (fém.) [terme de G. Guillaume]	tarih [G. Guillaume'un terimi]
histoire collective (l') (fém.)	ortak tarih
histoire personnelle (l') (fém.)	kişisel tarih
inconscient catégoriel (l') (masc.)	sınıflandırmacı bilinçsizlik
inconscient combinatoire (l') (masc.)	birleştirmeci bilinçsizlik
inconscient freudien de la pulsion (l') (masc.)	Freudcü anlamda itkinin bilinçaltı niteliği
inconscient kantien (l') (masc.)	Kant'ın anladığı türde bilinçsizlik
instance d'origine productrice du discours (l') (fém.)	söylem üretici birincil söyleyen
instance judiciaire (l') (fém.)	yargılayan varlık
instance perceptive (l') (fém.)	alımlayan varlık
instance sujet (l') (fém.)	söyleyen özne
instant (l') (masc.) [terme de G. Guillaume]	an [G. Guillaume'un terimi]
instant du loquor (l') (masc.)	<i>loquor</i> an'ı
institué (l') (masc.) [terme de G. Guillaume]	kurumsallaşmış olgu
langage comme incarnation (le) [terme d'A. Jacob]	cisimleşme olarak dil [A. Jacob'un terimi]
lieu de l'expression en discours (le)	söylemde anlatımın yeri
lieu de la représentation en langue (le)	dilde temsilin yeri
linguistique de position (la) [terme de G. Guillaume]	konumla(n)ma dilbilimi [G. Guillaume'un terimi]
linguistique moderne (la)	modern dilbilim
linguistique structurale (la)	yapısal dilbilim
logique computationnelle (la)	hesaplamalı mantık
lois linguistiques (les) (fém.)	dilsel yasalar; dil yasaları
loquor (le)	<i>loquor</i> [Latince, konuşuyorum]

manifestation du langage indépendante de l'institution (la)	kurumdan bağımsız dil gerçekleşmesi
mécanique	mekanik
mécanisme de la langue (le)	dil mekanizması (dil düzeneği)
mise en scène d'une instance participant au procès (la)	sürece katılan söyleyenin sahneye konulması
mode d'être (le) [terme d'É. Benveniste]	varoluş tarzı [É. Benveniste'in terimi]
mode du cognitif (le)	bilişsellik biçimi
monde sensible (le)	duyumsanabilir dünya
monde social (le)	toplumsal dünya
morphologie (la)	biçimbilim
morphologie (la)	biçimlenmiş yapı
morphologie du sujet humain (la) [terme d'A. Jacob]	özne insanın biçimlenmiş yapısı [A. Jacob'un terimi]
mouvement de pensée (le)	düşünce devinimi
mouvement de pensée inconscient (le) [terme de H. Bonnard]	bilinçsiz bir düşünce devinimi [H. Bonnard'ın terimi]
nature (la)	doğa
neurosciences (les) (fém.)	sinirbilimleri
niveau inconscient de l'esprit (le)	zihnin bilinçsiz düzeyi
niveau non-historique de l'esprit (le)	zihnin tarihsel olmayan düzeyi
niveau non-réflexif de l'esprit (le)	zihnin dönüşlü olmayan düzeyi
noétique (la)	kavrambilgisi
non-historicité (la)	tarihsel olmama
non-réflexivité (la)	dönüşlü olmama
nous de réciprocité (le) [en grammaire]	işteşlik oluşturan biz öznesi [dilbilgisinde]
objectal (l') (masc.)	nesneye odaklanma
objectaliste	nesneye odaklanan
omniinstanciel	tüm söyleyensel; tüm söyleyenlere ait
omnipersonel	tüm kişisel; tüm kişilere ait
opération systématique de saisie de la pensée par elle-même (l') (fém.)	düşüncenin kendiliğinden kavranmasını sağlayan dizgesel işlem
oppositions de la langue (les) (fém.) [terme de G. Guillaume]	dilin karşıt konumları [G. Guillaume'un terimi]
oratio (l') (masc.)	<i>oratio</i> [Latince, söz, söylem]
ordonner l'activité pensante [terme d'A. Jacob]	düşünsel etkinliği düzenlemek [A. Jacob'un terimi]
paradoxe central du langage (le) [terme de P. Ricœur]	dilin temel çelişkisi [P. Ricœur'ün terimi]
pensable (le)	düşünülebilir olgu

phénomène linguistique (le)	dil olgusu; dil görüngüsü
phonétique (la)	sesbilgisi
phonologie (la)	sesbilim
plan formel (le)	biçimsel düzlem
plan pré-linguistique (le)	dil öncesi düzlem
plan structural (le)	yapısal düzlem
polyphonie adoptée par la phénoménologie du langage (la)	dil görüngübiliminin benimsediği çokseslilik
position (la) [terme de G. Guillaume]	konum [G. Guillaume'un terimi]
position (la) [terme de G. Guillaume]	konumla(n)ma [G. Guillaume'un terimi]
postulat objectaliste (le)	nesneye odaklanan ön gerçek
postulat objectaliste de la linguistique moderne (le)	modern dilbilimin nesneye odaklanan ön gerçeği
praxis (la)	<i>praxis</i> (amaca yönelik eylem)
praxis interhumaine (la)	insanlar arası <i>praxis</i> (amaca yönelik eylem)
présence au monde (la)	dünyada hazır bulunuş
présent d'une actualisation de la langue (le) [terme d'A. Jacob]	bir dilsel gerçekleşmeye ait olan şimdiki zaman [A. Jacob'un terimi]
présent vivant (le)	canlı şimdiki zaman
producteur du système (le)	dizgenin üreticisi
production des structures logiques (la)	mantıksal yapıların üretimi
psychologie (la)	ruhbilim
psychosystématique (la)	zihnin dizgeselliği (psikosistematik)
puissance de symbolisation (la)	simgeleştirme erki
réflexivité (la)	dönüşlülük
représentation (la)	temsil
représentation instituée (la)	kurumsallaşmış temsil
revanche du discours (la) [terme d'A. Jacob]	söylemin rövanşı
reverser le signe à l'univers [terme de G. Guillaume]	göstergeyi evrene geri göndermek [G. Guillaume'un terimi]
rôle de l'activité inconsciente de l'esprit (le)	zihnin bilinçsiz etkinliğinin rolü
saisir le réel [terme de P. Ricœur]	gerçeği kavramak [P. Ricœur'un terimi]
science linguistique (la)	dilin bilimi; dil bilimi
science sociale (la)	toplumsal bilim
sciences cognitives (les) (fém.)	bilişsel bilimler
seuil (le) [terme de G. Guillaume]	eşik [G. Guillaume'un terimi]
siège du procès (le)	sürecin işlediği yer
singulier (le)	tikel
structure du sujet parlant (la) [terme d'A. Jacob]	konuşan öznenin yapısı [A. Jacob'un terimi]

structure formelle de la langue (la)	dilin biçimsel yapısı
structures logiques sous-jacentes aux récits mythiques (les) (<i>fém.</i>) [terme de C. Lévi-Strauss]	mitsel anlatıların alt katmanındaki mantıksal yapılar [C. Lévi-Strauss'un terimi]
sujet parlant (le)	konuşan özne
sujet parlant de l'<i>oratio</i> (le)	<i>oratio</i> 'nun konuşan öznesi
sujet parlant dépendant du tiers transcendant (le)	aşkın üçüncül eyleyenin güdümünde konuşan özne
syntaxe (la)	tümcebilim; sözdizim
système grammatical (le)	dilbilgisi dizgesi
système langagier (le)	dil dizgesi
sytème d'oppositons (le) [terme de G. Guillaume]	karşıt konumlar dizgesi [G. Guillaume'un terimi]
sytème de positons (le) [terme de G. Guillaume]	konumlar dizgesi [G. Guillaume'un terimi]
temporalité (la)	zamansallık
temps du discours (le)	söylemin zamanı
termes successifs (les) (<i>masc.</i>)	ardışık öğeler
trajet de retour du signe vers la réalité (le) [terme de P. Ricœur]	göstergenin gerçekliğe dönüşünde izlediği yol [P. Ricœur'un terimi]
unipersonnel	tek kişisel; tek kişiye ait
universel (l') (<i>masc.</i>)	tümel
voix déponente (la) [en grammaire]	edilgen biçimli ama etken anlamlı çatı [dilbilgisinde]
voix moyenne (la) [en grammaire] [terme de G. Guillaume]	orta çatı [dilbilgisinde] [G. Guillaume'un terimi]

Jean-Claude Coquet, « Le *logos*, une aporie linguistique ? », Cahiers de praxématique [En ligne], 51 | 2008, mis en ligne le 01 janvier 2013, consulté le 29 mars 2021. URL : <http://journals.openedition.org/praxématique/1063> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/praxématique.1063>

Terimceleri Hazırlayan: Sündüz Öztürk Kasar

---

¹ Yukarıda yer alan Jean-Claude Coquet'nin Söyleyenler Kuramına ait Türkçe - Fransızca Terimce (5) ile Fransızca - Türkçe Terimce (5) *Dünya Dilleri, Edebiyatları ve Çeviri Çalışmaları Dergisi*'nin ilk dört sayısında yer alan Jean-Claude Coquet'den çevrilmiş dört makalenin terimcelerinin devamı niteliğindedir. Bu nedenle, daha önceki terimcelerde yer alan terimler ve karşılıkları buradaki terimcelere dâhil edilmemiştir.